

Број: 1-02-34900-21/15-4
Датум: 14.12.2015.
Београд

На основу чл. 8. став 1. тачка 2), 22, 60, 62. и 63. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС“, бр. 44/10, 60/13-УС и 62/14), члана 192. Закона о општем управном поступку („Службени лист СРЈ“, бр. 33/97 и 31/01 и „Службени гласник РС“, број 30/10), чл. 12. став 1. тачка 2) и 28. Статута Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге („Службени гласник РС“, број 125/14), Одлуке о одређивању релевантних тржишта подложних претходној регулацији („Службени гласник РС“, број 59/11), Извештаја о анализи veleпродајног тржишта (физичког) приступа елементима мреже и припадајућим средствима (укључујући дељени и потпуни рашчлањени приступ локалној петљи), јул-октобар 2015. године, који је Управни одбор Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге усвојио 23.10.2015. године, под бројем: 1-03-021-95/15-2 (објављен на Интернет страници Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге www.ratel.rs), у поступку анализе veleпродајног тржишта (физичког) приступа елементима мреже и припадајућим средствима (укључујући дељени и потпуни рашчлањени приступ локалној петљи) и одређивања оператора са значајном тржишном снагом, као и одређивања обавеза оператору са значајном тржишном снагом,

директор Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге
доноси

РЕШЕЊЕ

- I. Предузеће за телекомуникације Телеком Србија а.д. из Београда, Таковска 2, одређује се за оператора са значајном тржишном снагом на veleпродајном тржишту (физичког) приступа елементима мреже и припадајућим средствима (укључујући дељени и потпуни рашчлањени приступ локалној петљи).
- II. Оператору из става I. диспозитива овог решења одређују се следеће обавезе:
 - 1) објављивања одређених података у форми стандардне понуде;
 - 2) недискриминаторног поступања;
 - 3) рачуноводственог раздвајања;
 - 4) омогућавања приступа и коришћења елемената мреже и припадајућих средстава;
 - 5) контроле цена и примене трошковног рачуноводства.

III. Оператор из става I. диспозитива овог решења дужан је да обавезу објављивања одређених података у форми стандардне понуде, у складу са одредбом члана 64. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС“, бр. 44/10, 60/13-УС и 62/14), а која се посебно односи на рачуноводствене податке, техничке спецификације, карактеристике мреже, услове понуде и коришћења (укључујући ограничења), рокове важења понуде и цене у вези са услугама међуповезивања и приступа, извршава тако што ће објавити Стандардну понуду за услугу рашчлањеног приступа локалној петљи и Стандардну понуду за услуге приступа елементима мреже и припадајућим средствима, која би обухватала услуге колокације и приступа мрежној инфраструктури, а нарочито кабловској канализацији.

Стандардне понуде морају да буду јасно дефинисане и у довољној мери рашчлањене на појединачне компоненте како би оператор корисник велепродајне услуге (физичког) приступа елементима мреже и припадајућих средстава (укључујући дељени и потпуни рашчлањени приступ локалној петљи), могао да користи и плаћа само оне компоненте које су му потребне ради пружања услуге својим корисницима. Телеком Србија а.д., као оператор са значајном тржишном снагом на релевантном тржишту у обавези је да, нуди услуге другим операторима под једнаким условима и са истим квалитетом као што то чини за сопствене потребе, односно за потребе повезаних лица или партнера.

Оператор из става I. диспозитива овог решења у обавези је да обезбеди да минимални садржај, ниво детаљности и начин објављивања стандардне понуде буде у складу са општим актом Републичке агенције за електронске комуникације, сада Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге.

IV. Оператор из става I. диспозитива овог решења дужан је да обавезу недискриминаторног поступања у складу са одредбом члана 65. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС“, бр. 44/10, 60/13-УС и 62/14), извршава тако да другим операторима пружа услуге под једнаким условима и са истим квалитетом као што то чини за сопствене потребе, односно за потребе повезаних лица или партнера, па се обавезује да:

- 1) при истим околностима осигура једнаке услове за све операторе кориснике који пружају исте услуге;
- 2) пружа услуге и податке операторима корисницима под истим условима и уз исти квалитет услуге који обезбеђује за сопствене потребе, потребе повезаних лица или партнера.

V. Оператор из става I. диспозитива овог решења је дужан да обавезу рачуноводног раздвајања, у складу са одредбом члана 66. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС“, бр. 44/10, 60/13-УС и 62/14), извршава тако да обезбеди одвојено рачуноводно праћење пословних активности у вези са пружањем велепродајне услуге (физичког) приступа елементима мреже и припадајућим средствима (укључујући дељени и потпуни рашчлањени приступ локалној петљи), и то на начин да:

- 1) припреми и достави извештај о раздвајању рачуна успеха и ангазоване имовине по свим врстама тржишних услуга, у роковима прописаним општим актом Републичке агенције за електронске комуникације, сада Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге, који ближе прописује примену трошковног принципа, одвојене рачуне и извештавање од стране оператора са значајном тржишном снагом у области електронских комуникација;
- 2) на захтев Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге достави велепродајне и интерне трансферне цене, ради утврђивања постојања неоправданог унакрсног субвенционисања;
- 3) на захтев Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге омогући увид у закључене уговоре, рачуноводствене податке, укључујући и податке о приходима оствареним на релевантном тржишту.

VI. Оператор из става I. диспозитива овог решења је дужан да обавезу омогућавања приступа и коришћења елемената мреже и припадајућих средстава, у складу са одредбом члана 67. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС“, бр. 44/10, 60/13-УС и 62/14), извршава тако да:

- 1) омогући другом оператору рашчлањени приступ локалној петљи, као и приступ одређеним елементима мреже и припадајућим средствима, укључујући приступ пасивним мрежним елементима који су повезани са пружањем услуге рашчлањеног приступа локалној петљи;
- 2) преговара у доброј вери са оператором који захтева приступ и да у одговарајућем року одговори на сваки разумни захтев за рашчлањени приступ локалној петљи и приступ уопште;
- 3) не укида већ одобрени приступ елементима мреже и припадајућој инфраструктури;
- 4) омогући слободан приступ техничким интерфејсима или другим кључним технологијама неопходним за пружање услуге рашчлањеног приступа локалној петљи;
- 5) омогући колокацију, односно други облик заједничког коришћења припадајућих средстава;
- 6) омогући приступ системима оперативне подршке или сличним софтверским системима, ради обезбеђивања лојалне конкуренције у пружању услуга електронских комуникација;
- 7) обезбеди међуповезивање мрежа и припадајућих средстава.

VII. Оператор из става I. диспозитива овог решења је дужан да обавезу контроле цена и примене трошковног рачуноводства, у складу са одредбом члана 68. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС“, бр. 44/10, 60/13-УС и 62/14), извршава тако да обезбеди трошковну заснованост цена и примену трошковног рачуноводства, у вези са (физичким) приступом елементима мреже и припадајућим

средствима (укључујући дељени и потпуни рашчлањени приступ локалној петљи), у складу са општим актом Републичке агенције за електронске комуникације, сада Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге који ближе прописује примену трошковног принципа, одвојене рачуне и извештавање од стране оператора са значајном тржишном снагом у области електронских комуникација.

- VIII. Оператор из става I. диспозитива овог решења је у обавези да, у року од 60 дана од дана пријема захтева Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге, сачини и објави нове стандардне понуде у складу са општим актом Републичке агенције за електронске комуникације, сада Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге.
- IX. Ово решење је коначно и објавиће се на Интернет страници Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге.

Образложење

Регулаторна агенција за електронске комуникације и поштанске услуге (у даљем тексту: Агенција) је по службеној дужности, сагласно одредби члана 60. Закона о електронским комуникацијама („Службени гласник РС“, број 44/10, 60/13-УС и 62/14, у даљем тексту: Закон), извршила анализу, између осталог, veleпродајног тржишта (физичког) приступа елементима мреже и припадајућим средствима (укључујући дељени и потпуни рашчлањени приступ локалној петљи) и о томе сачинила Извештај о анализи veleпродајног тржишта (физичког) приступа елементима мреже и припадајућим средствима (укључујући дељени и потпуни рашчлањени приступ локалној петљи), јул-октобар 2015. године (у даљем тексту: Извештај о анализи релевантног тржишта), који је Управни одбор Агенције усвојио 23.10.2015. године, под бројем: 1-03-021-95/15-2 (објављен на Интернет страници Регулаторне агенције за електронске комуникације и поштанске услуге www.ratel.rs) и у коме је садржана чињенична грађа за доношење решења у овој управној ствари.

У поступку који је претходио усвајању Извештаја о анализи релевантног тржишта од стране Управног одбора Агенције, а у складу са одредбама чл. 34-36. Закона, Агенција је у периоду од 24.07.2015. године до 21.09.2015. године, спровела поступак јавних консултација ради прибављања мишљења стручне и шире јавности на нацрт Извештаја о анализи релевантног тржишта. Агенција је након тога, извршила анализу пристиглих мишљења, примедба и предлога на наведени акт.

То значи да је укупност оперативних активности предузетих сагласно наведеним одредбама Закона, ради утврђивања чињеничног стања које представља подлогу за доношење решења и у коме су садржане одлучне чињенице ближе приказана у Извештају о анализи релевантног тржишта, па исти садржи све правно релевантне чињенице и околности у складу са начелом истине у управном поступку, сагласно члану 8. Закона о општем управном поступку („Службени лист СРЈ”, бр. 33/97 и 31/01 и „Службени гласник РС“, број 30/10, у даљем тексту: ЗУП). Као такав, Извештај о анализи релевантног тржишта, у складу

са „начелом официјелности“ из члана 126. ЗУП, односно чињенице изнете у њему представљају основ за одлучивање, односно за примену члана 62. и 63. Закона, тј. основ су за доношење овог решења, којим је одређен оператор са значајном тржишном снагом на релевантном тржишту, одређене му регулаторне обавезе и начин њиховог извршавања.

Велепродајно тржиште (физичког) приступа елементима мреже и припадајућим средствима (укључујући дељени и потпуни рашчлањени приступ локалној петљи), утврђено је као релевантно тржиште подложно претходној регулацији Одлуком о одређивању релевантних тржишта подложних претходној регулацији („Службени гласник РС“, број 59/11), коју је донео Управни одбор Агенције.

Агенција је приликом анализе релевантних тржишта (у даљем тексту: анализа), сагласно одредби члана 60. Закона, водила рачуна о примени Препоруке Комисије (ЕЗ) број 2007/879/ЕС од 17.12.2007. године о релевантним тржиштима на подручју електронских комуникација која су подложна претходној регулацији, као и Смерницама Комисије (ЕЗ) број 2002/С 165/03 од 11.07.2002. године о анализи тржишта и утврђивању значајне тржишне снаге на основу регулаторног оквира за електронске комуникације.

Период на који се анализа велепродајног (физичког) приступа елементима мреже и припадајућим средствима (укључујући дељени и потпуни рашчлањени приступ локалној петљи) односи, обухвата податке добијене од оператора за 2012, 2013. и 2014. годину.

Агенција је поступак анализе спровела у циљу оцене степена конкурентности на одређеном релевантном тржишту, сходно члану 59. став 1. Закона, односно у циљу континуираног праћења стања на велепродајном тржишту (физичког) приступа елементима мреже и припадајућим средствима (укључујући дељени и потпуни рашчлањени приступ локалној петљи) на територији Републике Србије, ради уочавања евентуалних промена у односу на претходно извршену анализу тог тржишта из периода август/новембар 2011. године. Ово се преваходно односи на постојање квалитетног тржишног надметања или постојање једног или више оператора са значајном тржишном снагом (у даљем тексту: оператор са ЗТС).

Одређивање оператора са ЗТС експлицитно је уређено одредбама члана 62. Закона.

Сагласно одредби члана 62. став 4. Закона, Агенција је у обавези да прати примену обавеза одређених оператору са ЗТС и по службеној дужности преиспитује донето решење најмање једном током периода од три године од дана доношења, те сходно утврђеном стању одлучује у вези са обавезама оператора са ЗТС.

Обавезе оператора са ЗТС, које се решењем одређују оператору са ЗТС прописане су чланом 63. Закона.

У поступку анализе дефинисано је релевантно тржиште у производној и географској димензији, анализирани су критеријуми за утврђивање значајне тржишне снаге, а по окончању тог поступка, ставом I. диспозитива овог решења, утврђено је да је Предузеће за телекомуникације Телеком Србија а.д. (у даљем тексту: Телеком Србија а.д.) оператор са ЗТС на релевантном тржишту. Оператору са ЗТС су ставом II. диспозитива овог решења,

одређене обавезе на основу постојећег стања тржишне конкуренције и идентификованих потенцијалних препрека у развоју тржишне конкуренције, са којим се суочавају оператори на велепродајном тржишту (физичког) приступа елементима мреже и припадајућим средствима (укључујући дељени и потпуни рашчлањени приступ локалној петљи).

Приликом дефинисања релевантног тржишта, пошло се од Смерница Европске комисије, на основу којих је за одређивање карактеристика релевантног тржишта разматрана супституција на страни тражње на малопродајном и велепродајном нивоу, као и супституција на страни понуде и потенцијална конкуренција. Након тога је утврђена географска димензија релевантног тржишта. Агенција је одредила да велепродајно тржиште (физичког) приступа елементима мреже и припадајућим средствима (укључујући дељени и потпуни рашчлањени приступ локалној петљи) обухвата следеће услуге:

- потпуни и дељени рашчлањени приступ локалној петљи;
- приступ мрежној инфраструктури;
- колокацију.

Агенција је одредила да је географска димензија велепродајног тржишта (физичког) приступа елементима мреже и припадајућим средствима (укључујући дељени и потпуни рашчлањени приступ локалној петљи) територија Републике Србије.

У складу са закључком анализе релевантног тржишта, Агенција констатује да је Телеком Србија а.д. оператор са ЗТС на том тржишту, те је одлучено као у ставу I. диспозитива овог решења.

Такође, према одредби члана 62. став 2. Закона, овим решењем Агенција одређује оператору са ЗТС најмање једну обавезу из члана 63. Закона, водећи рачуна о врсти и природи утврђених недостатака на тржишту, претходним улагањима, подстицању даљих улагања и могућности за повраћај улагања по разумној стопи с обзиром на повезане ризике.

У складу са резултатима анализе релевантног тржишта, Агенција је Телеком Србија а.д. као оператору са ЗТС, сагласно одредби члана 62. став 2. Закона, одредила следеће обавезе из члана 63. Закона: објављивања одређених података у форми стандардне понуде, недискриминаторног поступања, рачуноводственог раздвајања, омогућавања приступа и коришћења елемената мреже и припадајућих средстава, као и обавезу контроле цена и примене трошковног рачуноводства, те је одлучено као у ставу II. диспозитива овог решења. Обавезе се уводе са циљем да се на најбољи начин отклоне потенцијалне препреке развоју конкуренције, омогући развој релевантног тржишта и конкуренције и заштите интереси крајњих корисника.

Приликом одређивања обавеза оператору са ЗТС Агенција је водила рачуна о врсти и природи утврђених недостатака на тржишту, претходним улагањима, подстицању даљих улагања и могућности за повраћај улагања по разумној стопи с обзиром на ризике.

Ово пре свега из разлога што у посматраном периоду анализа релевантног тржишта не даје другачије резултате, у односу на резултате анализе релевантног тржишта, који су садржани у Извештају о анализи велепродајног тржишта приступа елементима мреже и припадајућим средствима (укључујући дељени и потпуни рашчлањени приступ локалној

петљи), август/новембар 2011. године, како са аспекта одређивања оператора са ЗТС, тако и са аспекта утврђивања регулаторних обавеза.

Телеком Србија а.д. је дужан да обавезе утврђене ставом II. диспозитива овог решења, појединачно уређене одредбама 64. - 68. Закона, извршава на начин утврђен ст. III. до VII. диспозитива овог решења, како следи:

1) Обавеза објављивања одређених података у форми стандардне понуде

У складу са одредбама члана 64. Закона, Агенција закључује да оператор са ЗТС треба да има обавезу објављивања одређених података, која се посебно односи на: рачуноводствене податке, техничке спецификације, карактеристике мреже, услове понуде и коришћења (укључујући ограничења), рокове важења понуде и цене.

Агенција констатује да је оправдано одредити Телеком Србија а.д. обавезу објављивања одређених података, у форми Стандардне понуде за рашчлањени приступ локалној петљи и Стандардне понуде за услуге приступа елементима мреже и припадајућим средствима, јер би тиме било осигурано да Телеком Србија а.д., као оператор са ЗТС на релевантном тржишту, нуди услуге другим операторима под једнаким условима и са истим квалитетом, као што то чини за сопствене потребе, односно за потребе повезаних лица или партнера. Обавеза објављивања одређених података омогућава операторима корисницима велепродајне услуге да, на основу транспарентно објављених услова Телеком Србија а.д., дођу до закључка да ли су дискриминисани ценама, условима и роковима.

Без обавезе објављивања одређених података, Агенција не би на одговарајући начин могла да прати да ли оператор са ЗТС на релевантном тржишту спроводи обавезу недискриминаторног поступања. Обавеза објављивања одређених података је додатна обавеза у смеру уклањања препрека за развој конкуренције које су везане за дискриминацију на ценовној и неценовној основи, посебно имајући у виду да је све облике дискриминаторног поступања могуће утврдити само онда када су транспарентно објављени услови под којима оператор са ЗТС нуди услуге на релевантном тржишту.

Обавеза објављивања одређених података чини остале обавезе које има оператор са ЗТС на релевантном тржишту још ефикаснијим, а нарочито обавезе недискриминаторног поступања и омогућавања приступа и коришћења елемената мреже и припадајућих средстава.

Обавеза објављивања одређених података допуњује обавезу рачуноводственог раздвајања. Примена обавезе објављивања одређених података има за циљ да укаже на антиконкурентне активности и препреке за развој конкуренције које се односе на унакрсно субвенционисање, дискриминацију на ценовној основи и праксу препознату као ценовно истискивање маргине профита (price squeeze), и допринесе њиховом отклањању.

Агенција констатује да би обавеза објављивања одређених података Телеком Србија а.д., као оператора са ЗТС, за велепродајну услугу (физичког) приступа елементима мреже и припадајућим средствима (укључујући дељени и потпуни рашчлањени приступ локалној

петљи), требало да буде у форми Стандардне понуде за услугу рашчлањеног приступа локалној петљи. Телеком Србија а.д., поред обавезе објављивања одређених података везаних за рашчлањени приступ локалној петљи, има и обавезу објављивања услова за колокацију и приступ мрежној инфраструктури, а нарочито кабловској канализацији. Услови за колокацију и приступ мрежној инфраструктури, а нарочито кабловској канализацији треба да буду део Стандардне понуде за услуге приступа елементима мреже и припадајућим средствима, која мора бити сачињена на такав начин да омогући оператору кориснику да користи и плаћа само оне компоненте које су му потребне ради пружања услуге. Полазећи од искустава у примени Стандардне понуде за услуге приступа елементима мреже и припадајућим средствима Телеком Србија а.д., захтева од стране оператора корисника, као и од искустава других земаља, Агенција сматра да Телеком Србија а.д. треба у ову понуду да уврсти и услугу полагања каблова у цеви пречника мањих од 40mm. Минимални садржај, ниво детаљности и начин објављивања наведених стандардних понуда, ближе су прописани Правилником о минималном садржају, нивоу детаљности и начину објављивања стандардних понуда („Службени гласник РС“, број 70/11).

Стандардна понуда за услугу рашчлањеног приступа локалној петљи треба да садржи следеће елементе:

1. опис велепродајних услуга (физичког) приступа елементима мреже и припадајућим средствима, укључујући дељени и потпуни рашчлањени приступ локалној петљи;
2. опште одредбе које се тичу предмета, примене, важења и ограничења Стандардне понуде за услугу рашчлањеног приступа локалној петљи;
3. услове пружања услуга приступа инфраструктури на нивоу велепродаје, за дељени и потпуни рашчлањени приступ локалној петљи;
4. права и обавезе оператора корисника и Телеком Србија а.д. као оператора који нуди велепродајну услугу, као и права и обавезе ових оператора у односу на крајњег корисника;
5. начин и поступке подношења захтева, преговарања и склапања уговора о пружању релевантне услуге и ограничења при њиховој употреби;
6. услове и разлоге под којима се може одбити захтев оператора да користи релевантне услуге;
7. испитивање интероперабилности мрежа;
8. услове под којима може доћи до измене Стандардне понуде за услугу рашчлањеног приступа локалној петљи, уговора или техничких параметара;
9. цене услуга заједно са описом радова, опреме, документације и осталих елемената који су датом услугом обухваћени. У оквиру Стандардне понуде за услугу рашчлањеног приступа локалној петљи треба да буду цене за:
 - једнократну накнаду за успоставу појединачног рашчлањеног приступа локалној петљи,
 - месечну накнаду за рашчлањени приступ локалној петљи,
 - отказивање и искључење,
 - повлачење захтева,

- прелазак са дељеног на потпуни рашчлањени приступ,
- неосновани захтев за отклањање сметње.

Уколико постоје попусти на поједине услуге, износи и принципи одређивања тих попушта треба да буду наведени;

10. техничке услове приступа и коришћења локалне петље са техничким описима за потпуни рашчлањен приступ (расположивост, преносна технологија, интерфејси, физички предуслови, употреба сваког прикључка, оперативна резерва, одређивање одговорности, дефинисање тачке разграничења међусобне одговорности) и додатне описе за дељени приступ (одговорност за техничку опрему, интерфејси, употреба горњег фреквенцијског опсега за пренос података);
11. поступак преласка оператора корисника услуге са потпуног на дељени рашчлањени приступ локалној петљи и обрнуто;
12. отклањање кварова код релевантних услуга (опреме, каблова, напајања електричном енергијом);
13. накнаде у случају кашњења са успостављањем појединачног рашчлањеног приступа локалној петљи, као и одбијања претходно прихваћених захтева за приступ локалној петљи, укључујући и накнаде због неизвршавања уговорних обавеза у договореном временском року;
14. одговорност и накнада штете обеју страна (пружаоца и корисника услуге);
15. услуге приступа информационом систему (опис услуге, услови приступа системима подршке, услови коришћења ИТ система и база података). Приступ ИТ систему подршке треба да буде преко *web* интерфејса. Минимум који приступ ИТ систему подршке треба оператору кориснику да омогући је: слање и праћење захтева, пријављивање сметњи и увид у издате фактуре;
16. начин обрачуна, плаћања и обезбеђења плаћања, који укључује временске рокове, начин достављања рачуна и поступак приговора на испоручени рачун (рекламација);
17. услове који се односе на права интелектуалне својине;
18. услове и поступке који се односе на поверљиве информације и пословну тајну;
19. квалитет услуге кроз уговоре о нивоу услуге;
20. додатне елементе као што су: захтев оператора за склапање уговора о рашчлањеном приступу локалној петљи, захтев за појединачни рашчлањени приступ локалној петљи, изјава о поверљивости, изјава крајњег корисника о намери склапања уговора с оператором корисником, изјава крајњег корисника о обавезивању на плаћање заосталих дуговања оператору чије је услуге користио и сл.

Стандардна понуда за услуге приступа елементима мреже и припадајућим средствима, треба да обухвати услове за колокацију која може бити физичка, виртуелна или удаљена. Треба да буде наведена цена услуге колокације и списак услуга које су обухваћене ценом. Такође, треба да буду наведена правила коришћења колокацијског простора, карактеристике опреме, могућа ограничења коришћења у просторима за колокацију, услови приступа за особље оператора корисника, услови за прикључење на електронску

комуникациону мрежу и енергетско напајање, као и други услови потребни за редовни рад оператора корисника колокације. Поред услова коришћења колокације треба да буду наведени и услови за успостављање и отказивање услуге колокације, као и најмање време трајања.

У условима када долази до технолошких промена, стандардне понуде треба да буду у сагласности са овим променама. Када је у питању рашчлањени приступ локалној петљи и приступ елементима мреже, стандардне понуде треба да предвиде случајеве када долази до скраћивања претплатничке петље.

Уколико наведене стандардне понуде не буду сачињене у складу са захтевима Агенције и буду спречавале развој ефикасне конкуренције, Агенција има обавезу да поступи у складу са чланом 12. Правилника о минималном садржају, нивоу детаљности и начину објављивања стандардних понуда („Службени гласник РС“, број 70/11), којим је прописан поступак за одобравање и измену стандардних понуда.

Агенција констатује да је потребно да има увид у начин омогућавања приступа и коришћења елемената мреже и припадајућих средстава на релевантном тржишту. Из тог разлога, потребно је да се, у оквиру обавезе објављивања одређених података, Телеком Србија а.д. одреди обавеза да објављује податке (*KPI - Key Performance Indicators*), који дају увид у поступање приликом приступа елементима мреже и припадајућим средствима. Начин извршења ове обавезе Агенција ће накнадно уредити при чему ће њен минимални садржај морати да садржи следеће показатеље:

- број реализованих и одбијених захтева за рашчлањени приступ појединој локалној петљи по сваком оператору кориснику;
- број реализација захтева (за рашчлањени приступ локалној петљи, колокацију и приступ инфраструктури) код којих је дошло до кашњења по оператору и просечно време кашњења;
- просечно време успоставе услуге (рашчлањеног приступа локалној петљи, колокације, приступа инфраструктури) по оператору.

Агенција констатује да би Телеком Србија а.д., као оператор са ЗТС на релевантном тржишту и вертикално интегрисан оператор, у одсуству претходне регулације, могао нудити велепродајну услугу свом малопродајном делу по нижим ценама у односу на друге оперatore, чиме би директно утицао на малопродајне цене оператора корисника, преносећи своју значајну тржишну снагу на везано малопродајно тржиште. Такође, Телеком Србија а.д. би, у одсуству обавезе објављивања одређених података, унакрсним субвенционисањем могао на велепродајном нивоу наплаћивати услуге по цени вишој од трошкова, како би на везаном малопродајном тржишту услугу нудио по цени нижој од трошкова.

Став Агенције је да је обавеза објављивања одређених података у форми стандардне понуде неопходна, јер пружа јасан увид у рад Телеком Србија а.д. на релевантном тржишту и допуњује остале обавезе, а пре свега обавезу недискриминаторног поступања, као и да је ова обавеза пропорционална наведеним препрекама за развој ефикасне конкуренције.

2) Обавеза недискриминаторног поступања

У складу са одредбама члана 65. Закона, оператор са ЗТС је дужан да другим операторима пружа услуге под једнаким условима и са истим квалитетом као што то чини за сопствене потребе, односно за потребе повезаних лица или партнера.

Обавеза недискриминаторног поступања обезбеђује да оператор корисник, у истим околностима, добије услугу рашчлањеног приступа локалној петљи, колокације и приступа мрежној инфраструктури, а нарочито кабловској канализацији по истим ценама, под истим условима и са истим квалитетом као кад Телеком Србија а.д. пружа те услуге за сопствене потребе (свом малопродајном делу), односно за потребе повезаних лица или партнера.

Агенција констатује да само одређивање обавезе омогућавања приступа и коришћења елемената мреже и припадајућих средстава није довољна мера, с обзиром на то да Телеком Србија а.д. и поред наведене обавезе, може да користи различите препреке за развој тржишне конкуренције на ценовној и неценовној основи и да на тај начин себи и повезаним лицима пружи боље услове пословања, чиме се угрожава развој конкуренције на малопродајном нивоу и интереси крајњих корисника. Обавеза недискриминаторног поступања не би била потпуна уколико не би обухватала обавезу Телеком Србија а.д. да мора да буде у складу са технолошким изменама у његовој мрежи, посебно када је у питању скраћивање претплатничке петље. Обавеза недискриминаторног поступања допуњава обавезу омогућавања приступа и коришћења елемената мреже и припадајућих средстава. Телеком Србија а.д. мора омогућити приступ и коришћење елемената мреже под једнаким условима свим операторима корисницима, јер се тако успоставља ефикасна конкуренција.

Обавеза недискриминаторног поступања комплементарна је обавези објављивања одређених података, тако да Телеком Србија а.д., поред обавезе објављивања Стандардне понуде за услугу рашчлањеног приступа локалној петљи има и обавезу да исту сачини и примењује тако да оператор корисник, у истим околностима, добије услугу рашчлањеног приступа локалној петљи, колокације и приступа мрежној инфраструктури, а нарочито кабловској канализацији, по истим ценама, под истим условима и са истим квалитетом као кад Телеком Србија а.д. те услуге пружа за сопствене потребе.

Агенција одређује Телеком Србија а.д., као оператору са ЗТС на релевантном тржишту, обавезу недискриминаторног поступања, којом се обавезује да:

- при истим околностима осигура једнаке услове за све операторе кориснике који пружају исте услуге;
- пружи услуге и податке операторима корисницима под истим условима и уз исти квалитет услуге који обезбеђује за сопствене потребе, потребе повезаних лица или партнера.

Телеком Србија а.д. је у обавези да Агенцији достави уговоре о рашчлањеном приступу локалној петљи, уговоре о колокацији и уговоре о приступу мрежној инфраструктури закључене са операторима корисницима, на основу стандардне понуде, у року од 8 дана од дана њиховог закључивања. Агенција ће бити у могућности да увидом у

ове уговоре са различитим операторима корисницима, као и њиховим упоређивањем, утврди да ли Телеком Србија а.д. поштује обавезу недискриминаторног поступања и да ли пружа услуге под једнаким условима и са истим квалитетом као што то чини за сопствене потребе. Када ова обавеза не би била одређена оператору са ЗТС, Агенција не би могла да реагује на одговарајући начин.

У складу са одредбама члана 67. Закона обавеза омогућавања приступа и коришћења елемената мреже и припадајућих средстава може се употпунити додатним захтевима у погледу савесности и поштења, правичности и благовремености. На основу тога Агенција констатује да је Телеком Србија а.д. у обавези да одреди рокове који се односе на пружање услуга релевантног тржишта, јер би, у супротном, као оператор са ЗТС и вертикално интегрисан оператор на релевантном тржишту, могао да примењује тактику одуговлачења, будући да би могао имати интерес од одлагања почетка пружања услуга операторима корисницима.

Према документу Европске регулаторне групе о најбољој савременој пракси у регулисању veleprodajног приступа инфраструктури (*ERG (06) 70 rev.1, Common position on best practice in wholesale unbundled access*), посебно примерена може бити мера одређивања прецизних рокова за приступ елементима мреже и припадајућим средствима. Један од начина постављања ових рокова могао би бити кроз уговор о нивоу услуга (SLA - *Service Level Agreement*). У том случају, SLA би одређивао рокове пружања услуга и отклањања кварова и на тај начин би се поспешила конкуренција на малопродајном тржишту. То значи да рокови не смеју бити дискриминаторни у поређењу са роковима који се примењују за сопствене потребе, односно за потребе повезаних лица или партнера.

Сходно томе, Телеком Србија а.д. има обавезу поштовања рокова приликом пружања услуге рашчлањеног приступа локалној петљи и повезаних садржаја, и то на следећи начин:

- Телеком Србија а.д. је у обавези да преговара са оператором корисником у сврху решавања захтева за закључење уговора о рашчлањеном приступу локалној петљи и мора да размотри сваки примљени захтев за закључење уговора који је сачињен у складу са условима из Стандардне понуде за услугу рашчлањеног приступа локалној петљи. Телеком Србија а.д. има обавезу да одговори оператору кориснику на потпуни захтев за рашчлањени приступ локалној петљи на жељеној локацији у року од 30 дана од дана пријема захтева. Уколико Телеком Србија а.д. на захтев за рашчлањени приступ локалној петљи на локацији не буде одговорио у року од 30 дана или уколико одбије захтев, оператор корисник се може захтевом обратити Агенцији. Одлуку о оправданости одбијања захтева за рашчлањени приступ или међуповезивање Агенција ће донети у року од 30 дана од дана пријема захтева;
- Телеком Србија а.д. је дужан да закључи уговор о операторском приступу или међуповезивању у року од 30 дана од дана пријема потпуног захтева. Операторски приступ или међуповезивање се морају успоставити у року од 30 дана од дана закључења уговора;
- Оператор корисник рашчлањеног приступа локалној петљи може да затражи од Телеком Србија а.д. информације о локацијама главног разделника. Телеком Србија а.д. је у обавези да, у року од 15 дана од дана пријема потпуног захтева, оператору кориснику доставити адресу главног разделника, број претплатника и претплатничких

петљи и област покривања датог главног разделника (у облику географске карте или у виду пописа улица);

- Ако Телеком Србија а.д. утврди да примљени захтев за рашчлањени приступ локалној петљи не садржи све потребне податке, затражиће од оператора корисника допуну тог захтева у року од 7 дана;
- Телеком Србија а.д. је у обавези да одговори оператору кориснику на сваки појединачни захтев за рашчлањени приступ локалној петљи у року од највише 5 радних дана од дана пријема потпуног захтева;
- Телеком Србија а.д. има обавезу да пружи оператору кориснику услугу појединачног рашчлањеног приступа локалној петљи у року од највише 5 радних дана од дана прихватања захтева;
- Максимално време за отклањање квара је 48 сати од тренутка пријављивања квара од стране оператора корисника, осим у случају већих сметњи, као што је прекид кабла када је рок за отклањање сметњи пет дана. Уколико се пријављени квар не налази у његовој зони одговорности Телеком Србија а.д. мора оператору кориснику да предочи доказе о томе. Телеком Србија а.д. има обавезу да обезбеди да се пријављивање и обавештавање о отклањању квара врши електронским путем;
- Телеком Србија а.д. је у обавези да размотри сваки примљени захтев за колокацију или проширење колокације који садржи све податке и који је сачињен у складу са условима из Стандардне понуде за услугу рашчлањеног приступа локалној петљи. Телеком Србија а.д. ће оператору кориснику доставити понуду за колокацију или проширење колокације у року од 30 дана од дана пријема захтева, уколико за то постоје услови. Уколико није у могућности да оствари колокацију или проширење колокације на траженој локацији, Телеком Србија а.д. је у обавези да оператора корисника обавести писаним путем о разлозима због којих није у могућности да испуни захтев, са детаљним образложењем. Уколико постоје техничке могућности, Телеком Србија а.д. има обавезу да предложи оператору кориснику другу врсту колокације у року од 15 дана од дана одбијања захтева. У случају да нема слободног простора за физичку колокацију, Телеком Србија а.д. је дужан да на захтев оператора омогући удаљену колокацију по избору оператора корисника;
- Рок за успостављање колокације зависи од врсте тражене колокације (физичке, удаљене или виртуелне) и не може бити дужи од 60 дана од дана достављања понуде оператору кориснику. Ако су за успостављање колокације потребне друге дозволе (нпр. грађевинска дозвола), рок за успостављање колокације почиње да тече у односу на датум из дозволе;
- Телеком Србија а.д. има обавезу да, на захтев оператора, омогући виртуелну колокацију, где се уређаји оператора корисника постављају у постојећи простор Телеком Србија а.д. и где нема потребе за додатним радовима како би се прихватила опрема оператора корисника.

Телеком Србија а.д. би одуговлачењем при испуњавању својих обавеза омогућавања приступа и коришћења елемената мреже и припадајућих средстава, могао ограничити или отежати улазак и пословање оператора корисника, који у значајној мери зависе од начина приступа и услова које добијају од Телеком Србија а.д. Тако би у случају кашњења и

одуговлачења при испуњавању обавеза од стране Телеком Србија а.д., трпео оператор корисник и његови крајњи корисници. У том случају крајњи корисници би сматрали да је оператор корисник одговоран за препреке које имају приликом коришћења услуга. Ометање оператора корисника од стране Телеком Србија а.д. неизвршавањем обавеза у унапред утврђеном и разумном року могло би се огледати у предугим роковима решавања захтева или пружања услуга рашчлањеног приступа локалној петљи и колокације, као и одуговлачењем приликом отклањања кварова. Из тих разлога Агенција закључује да Телеком Србија а.д. треба да има обавезу плаћања накнаде за кашњење, која ће на њега утицати да се понаша одговорно и не примењује тактике одуговлачења.

Агенција констатује да обавеза недискриминаторног поступања не представља додатно оптерећење за Телеком Србија а.д., јер не узрокује додатне трошкове и нове процедуре. Ова обавеза даје увид у понашање оператора са ЗТС, приликом пружања услуге међуповезивања и приступа операторима корисницима, као и могућност да се утврди да ли се услуга пружа под једнаким условима и са истим квалитетом као што се то чини за сопствене потребе, односно за потребе повезаних лица или партнера.

3) Обавеза рачуноводственог раздвајања

Агенција одређује Телеком Србија а.д., као оператору са ЗТС, обавезу рачуноводственог раздвајања, која се односи на одвојено рачуноводствено праћење пословних активности у вези са пружањем veleпродајне услуге (физичког) приступа елементима мреже и припадајућим средствима (укључујући дељени и потпуни рашчлањени приступ локалној петљи).

У складу са Правилником о примени трошковног принципа, одвојених рачуна и извештавању од стране оператора са значајном тржишном снагом у области електронских комуникација („Службени гласник РС“, број 52/11), Телеком Србија а.д. је дужан да припреми и достави извештај о раздвајању рачуна успеха и ангажоване имовине по свим врстама тржишних услуга у роковима дефинисаним наведеним правилником.

Такође, Телеком Србија а.д. је у обавези да на захтев Агенције достави veleпродајне и интерне трансферне цене, ради утврђивања постојања неоправданог унакрсног субвенционисања, као и да, такође на захтев Агенције, омогући увид у закључене уговоре, рачуноводствене податке, укључујући и податке о приходима оствареним на релевантном тржишту. Агенција је овлашћена и да те податке објави, уколико би се тиме допринело развоју делотворне конкуренције, водећи рачуна о томе да битно не угрози пословање оператора.

4) Обавеза омогућавања приступа и коришћења елемената мреже и припадајућих средстава

Агенција сматра, да би ускраћивање приступа, неоправдано условљавање или слично ограничавање од стране Телеком Србија а.д. приликом приступа и коришћења елемената мреже и припадајућих средстава било супротно интересима крајњих корисника и спречило развој конкуренције на малопродајном нивоу. У складу са тим, Агенција одређује Телеком Србија а.д. обавезу омогућавања приступа елементима мреже и припадајућим средствима из члана 67. Закона, тако да се удовољи оправданим захтевима других оператора за приступ и коришћење одређених елемената мреже и припадајућих средстава оператора са ЗТС.

На основу дела анализе који говори о препрекама које оператор са ЗТС може постављати одбијањем договора или ускраћивањем приступа, Агенција констатује да би ускраћивање приступа, неоправдано условљавање или слично ограничавање од стране оператора са ЗТС, који контролише неопходну инфраструктуру спречило развој конкуренције на малопродајном нивоу, што би на крају угрозило интересе крајњих корисника. Поред тога, Агенција сматра да оператор са ЗТС може користити и остале механизме спречавања конкуренције на ценовној и неценовној основи како би отежао (или чак учинио немогућим) улазак и рад осталих оператора на релевантном тржишту.

Агенција закључује да би ускраћивање приступа, неоправдано условљавање или слично ограничавање, спречило развој конкуренције на малопродајном нивоу, чиме би се угрозили интереси крајњих корисника.

Агенција констатује да оператор са ЗТС може да користи различите механизме на ценовној и неценовној основи како би конкуренцији отежао (или чак учинио немогућим) улазак на тржиште и пословање. На основу наведеног Агенција одређује Телеком Србија а.д. обавезу да, сагласно члану 67. став 1. Закона, удовољи оправданим захтевима других оператора за приступ и коришћење одређених елемената мреже и припадајућих средстава, а у складу са одредбом из става 3. наведеног члана Закона, одређује обавезе да:

- омогући другом оператору рашчлањени приступ локалној петљи, као и приступ одређеним елементима мреже и припадајућим средствима, укључујући приступ пасивним мрежним елементима који су повезани са пружањем услуге рашчлањеног приступа локалној петљи;
- преговара у доброј вери са оператором који захтева приступ и да у одговарајућем року одговори на сваки разумни захтев за рашчлањени приступ локалној петљи и приступ уопште;
- не укида већ одобрени приступ елементима мреже и припадајућој инфраструктури;
- омогући слободан приступ техничким интерфејсима или другим кључним технологијама неопходним за пружање услуге рашчлањеног приступа локалној петљи;
- омогући колокацију, односно други облик заједничког коришћења припадајућих средстава;
- омогући приступ системима оперативне подршке или сличним софтверским системима, ради обезбеђивања лојалне конкуренције у пружању услуга електронских комуникација;
- обезбеди међуповезивање мрежа и припадајућих средстава.

Оператор корисник услуге приступа и коришћења елемената мреже и припадајућих средстава треба да користи и плаћа само оне компоненте које су му потребне ради пружања својих услуга, при чему је Телеком Србија а.д. у обавези да транспарентно објави услове и цене у форми стандардне понуде. Агенција констатује да се обавеза Телеком Србија а.д. да омогући приступ и коришћење елемената мреже и припадајућих средстава односи на дељени и потпуни рашчлањени приступ локалној петљи, приступ мрежној инфраструктури и колокацију. Агенција закључује да је веома важно то што је Телеком Србија а.д. у обавези да

омогући заједничко коришћење кабловске канализације, а у случају да нема места у кабловској канализацији, у обавези је да операторима корисницима понуди алтернативно решење у складу са могућностима.

Приликом оцењивања оправданости захтева за рашчлањени приступ локалној петљи и приступ уопште, Телеком Србија а.д. треба да се руководи принципом недискриминације и техничким могућностима сопствене мреже.

Обавеза да се не укида већ одобрен приступ локалној петљи, односи се на сигурност коју оператор корисник мора да има у односу на коришћење одобреног рашчлањеног приступа локалној петљи и приступа уопште. Укидање већ одобреног приступа могло би да доведе до штете и повећања трошкова оператора корисника, што би угрозило његово пословање и конкурентност у односу на Телеком Србија а.д.

Телеком Србија а.д. нема могућност да једнострано укине већ одобрен приступ локалној петљи, колокацију или приступ инфраструктури, већ само у случају када се договори са оператором корисником. У случају да Телеком Србија а.д. намерава да укине одобрени приступ, услед укидања постојеће мреже, замене технологије или слично, а да при том није постигао договор са оператором корисником, дужан је да оператора корисника и Агенцију обавести две године унапред о намерама укидања приступа. На овај начин оператор корисник приступа ће имати довољно времена да донесе одговарајуће пословне одлуке и да пронађе начин да настави са пружањем услуга својим корисницима. Овом одредбом штите се права оператора корисника и обезбеђује се предвидивост његовог пословања, а самим тим се штите развој конкуренције и интереси крајњих корисника.

Полазећи од чињенице да је реализација приступа локалној петљи веома сложена и скупа без могућности колокације, односно других облика заједничког коришћења, Агенција обавезује Телеком Србија а.д. да обезбеди заједничко коришћење простора (колокацију) и остале комуникационе опреме и инфраструктуре, а посебно заједничко коришћење кабловске канализације.

Колокацијом се оператору кориснику омогућава приступ одређеној издвојеној петљи на локацији главног разделника, тако што оператор корисник на тој локацији поставља опрему којом повезује издвојене локалне петље са својом мрежом (врши концентрацију, дистрибуцију и сл. на месту разделника). У случају када долази до скраћивања претплатничке петље, Телеком Србија а.д. треба да омогући оператору кориснику одговарајући приступ до крајњих корисника, као што то чини за свој малопродајни део. Телеком Србија а.д. је у обавези да оператору кориснику омогући избор врсте колокације, у зависности од захтева оператора корисника и расположивости инфраструктуре. У случају да Телеком Србија а.д. није у могућности да оператору кориснику понуди физичку или виртуелну колокацију на локацији главног разделника, треба да му обезбеди коришћење удаљене колокације.

Телеком Србија а.д. је у обавези да омогући приступ ИТ системима за подршку оператору кориснику у циљу његовог ефикасног рада, могућности увида и контроле услуга које добија. Приступ ИТ системима треба да буде једноставан и лак за операторе кориснике, што се постиже преко *web* интерфејса. Приступ ИТ системима треба оператору кориснику да пружи увид у стање његових захтева за рашчлањени приступ локалној петљи, увид у рачуне, стања и текућа одржавања која су тичу услуга које добија, као и могућност да прати статус пријављене сметње.

Телеком Србија а.д. је у обавези да, за рашчлањени приступ локалној петљи, приступ инфраструктури и колокацију, обезбеди заједничко коришћење свог простора, коришћење инфраструктуре и остале комуникационе опреме, а нарочито да оператору кориснику обезбеди водове за приступ до тачака међуповезивања. Без ове обавезе Телеком Србија а.д., оператору кориснику би било веома тешко (у неким случајевима и немогуће) да користи услуге (физичког) приступа елементима мреже и припадајућим средствима (укључујући дељени и потпуни рашчлањени приступ локалној петљи).

Агенција констатује да је одређивање обавезе Телеком Србија а.д. да омогући приступ и коришћење елемената мреже и припадајућих средстава оправдано и пропорционално. Уколико Телеком Србија а.д. не би била одређена ова обавеза, оператори корисници би отежано користили veleпродајну услугу (физичког) приступа елементима мреже и припадајућим средствима (укључујући дељени и потпуни рашчлањени приступ локалној петљи) и били би ограничени у ширини пружања услуга, што би се на крају одразило на развој ефикасне конкуренције и на интересе крајњих корисника.

5) Обавеза контроле цена и примене трошковног рачуноводства

У складу са одредбама из члана 68. Закона, Телеком Србија а.д., као оператор са ЗТС, има обавезу трошковне заснованости цена и примене трошковног рачуноводства, у вези са veleпродајном услугом (физичког) приступа елементима мреже и припадајућим средствима (укључујући дељени и потпуни рашчлањени приступ локалној петљи).

Телеком Србија а.д. је, као оператор са ЗТС на релевантном тржишту, у обавези да формира цене услуга које су трошковно засноване и у потпуности у складу са Правилником о примени трошковног принципа, одвојених рачуна и извештавању од стране оператора са значајном тржишном снагом у области електронских комуникација („Службени гласник РС“, број 52/11). У одређеним случајевима, Агенција ће моћи да примени и друге методе контроле цена уколико се утврди да је цена заснована на трошковном принципу значајно већа од цене упоредивих услуга код осталих оператора у земљи и окружењу.

Телеком Србија а.д., сноси терет доказивања да цене његових услуга произлазе из трошкова, укључујући повраћај улагања по разумној стопи и дужан је да, на захтев Агенције, достави детаљно оправдање својих цена.

Начин примене трошковног рачуноводства у циљу контроле цена дефинисан је Правилником о примени трошковног принципа, одвојених рачуна и извештавању од стране оператора са значајном тржишном снагом у области електронских комуникација. Такође, Агенција ангажује независног ревизора ради годишње провере усклађености трошковног рачуноводства оператора са ЗТС са прописаним начином примене трошковног рачуноводства, а извештај независног ревизора се објављује на Интернет страници Агенције.

Уколико цене оператора са ЗТС нису засноване на трошковном принципу (оператор треба да оправда своје цене, а Агенција да потврди да су трошковно оријентисане), Агенција може у складу са одредбом члана 68. став 3. тачка 1. Закона, приликом утврђивања цена узети у обзир цене на упоредивим тржиштима као и малопродајне цене оператора са ЗТС, тако да се обезбеди ефикасност, одржива конкуренција и добробит потрошача.

Такође, Телеком Србија а.д. је у обавези да, у року од 60 дана од дана пријема захтева Агенције, сачини и објави нове стандардне понуде у складу са општим актом Агенције који ближе прописује минимални садржај, ниво детаљности и начин објављивања стандардних понуда, те је одлучено као у ставу VIII. диспозитива овог решења.

У поступку анализе релевантног тржишта, Агенција је, сагласно одредби чл. 60. став 2. и 62. став 3. Закона, дана 22.09.2015. године прибавила и Мишљење Комисије за заштиту конкуренције број: 1/0-08-570/2015-2 од 18.09.2015. године, у коме је констатовано да су принципи који су примењени приликом анализе релевантног тржишта, у основи, принципи који се примењују у области заштите конкуренције. Такође, када је реч о регулаторним обавезама које су одређене оператору са ЗТС, Комисија за заштиту конкуренције констатује да су у потпуности у складу са Законом, који у члану 63. таксативно наводи које мере Агенција може одредити оператору са ЗТС.

Агенција је у поступку који је претходио доношењу решења, Телеком Србија а.д. предочила чињенице и околности које су од значаја за одлучивање у овој управној ствари и истом омогућила да у остављеном року од 15 дана, достави документацију или друге доказе за које сматра да су релевантни за одлучивање, а сагласно одредбама члана 22. став 3. Закона и чл. 9. и 125. ЗУП.

Поводом Обавештења са захтевом за изјашњење оператора са ЗТС, Агенција је примила изјашњење оператора Телеком Србија а.д. број: 425663/3-2015 од 17.11.2015. године, на чињенице и околности од значаја за доношење решења о одређивању оператора са ЗТС на veleпродајном тржишту (физичког) приступа елементима мреже и припадајућим средствима (укључујући дељени и потпуни рашчлањени приступ локалној петљи), у коме се наводи да у потпуности остаје при својим ставовима изнетим у јавним консултацијама. Агенција је дана 21.09.2015. године, примила коментаре Телеком Србија а.д. поводом јавних консултација, објављених на званичној Интернет страници Агенције, у вези Извештаја о анализи релевантног тржишта.

Телеком Србија а.д. је своје коментаре изнео у допису број: 337171/1-2015 од 18.09.2015. године, у коме се, између осталог, наводи да:

- У извештају о анализи предметног тржишта нису препознати у довољној мери капацитети свих релевантних оператора у погледу приступне инфраструктуре на територији Републике Србије. Пре свега, није препознат капацитет оптичких мрежа којим располажу „SBB“ d.o.o., ORION TELEKOM d.o.o., TARGO TELEKOM d.o.o., ЈП „Пошта Србије“, кабловски оператори удружени у Пословно удружење кабловских оператора Србије (ПУКОС), као и многобројни други ИСП и КДС оператори. Такође, није препозната тржишна снага кабловских оператора са преко 930.000 корисника који приступ остварују преко кабловских дистрибутивних система (извор: РАТЕЛ-ов Преглед тржишта телекомуникација и поштанских услуга у Републици Србији у 2014. години). Поред овог податка о броју кабловских корисника релевантан је, а предметном анализом је морао бити установљен, и податак о броју „home passed“ домаћинстава што је број домаћинстава који могу на релативно јефтин и једноставан начин да буду прикључени на кабловски

дистрибутивни систем. Познато је да је овај број вишеструко већи од тренутног броја корисника кабловско дистрибутивних система;

- У делу који се односи на супституцију на страни тражње (на малопродајном нивоу), на слици 1. на страни 25. Извештаја о анализи релевантног тржишта се види да широкопојасни приступ Интернету преко кабловског модема има учешће од 27,13 %, док приступ преко ADSL има тржишно учешће од тржишно учешће 47,26%. Даље се констатује да је приступ преко ADSL доминантан а приступ преко кабловског модема се не разматра, иако је тржишно учешће ове технологије преко 25% што је праг који је дефинисан смерницама Европске комисије. Тржишно учешће и једне и друге технологије се креће у границама 25-50% тако да су ове две технологије за приступ морале бити равноправно анализирани и третиране приликом дефинисања релевантног тржишта и одређивања оператора са значајном тржишном снагом“;

- Није аргументована тврдња да широкопојасни приступ путем кабловских мрежа не представља супститут ADSL приступу са аспекта географске распрострањености. У РАТЕЛ-овом извештају о анализи малопродајног тржишта дистрибуције медијских садржаја (кабловски дистрибутивни системи учествују у овом тржишту са 75%), не налазе се никакве „замерке“ географској распрострањености овог тржишта, те се ово тржиште одређује, на 19. страни цитираног извештаја о анализи, као национално, односно као територија Републике Србије. Дакле, као што у Анализи малопродајног тржишта дистрибуције медијских садржаја географска распрострањеност кабловских дистрибутивних мрежа није била ограничавајући фактор тако ни у овом случају географска распрострањеност не може бити сметња за дефинисање КДС мрежа као супститута ADSL приступу.

- Није аргументована ни тврдња да оператори кабловских дистрибутивних мрежа тренутно нису у могућности да нуде велепродајне услуге које су еквивалентне рашчлањеном приступу. На основу свега изнетог, Анализа је морала да резултира закључком да се приступ преко кабловске инфраструктуре може посматрати као супституција за услугу рашчлањеног приступа локалној петљи и да оператор СББ има значајну тржишну снагу на том тржишту;

- Тврдња да се приступ Интернету преко мобилних мрежа не може сматрати супститутом ADSL широкопојасном приступу коришћењем бакарних парица због немогућности неограниченог приступа није утемељена на чињеницама с обзиром да мобилни оператори нуде пакете мобилног интернета са укљученим и до 50GB саобраћај;

- Приликом пружања услуге колокације за Телеком Србија а.д. представља изузетно велики проблем, то што простори у којима је смештена опрема и разделници Телеком Србија а.д. нису у његовом власништву већ исте закупљује, посебно имајући у виду Закон о јавној својини и мишљење Министарства финансија и привреде број: 464-00-32/2013-05 од 08.05.2013. године. Самим тим не може се сматрати Телеком Србија а.д. обавезним да простор који није његов даје у подзакуп, нарочито ако се закуподавац томе противи (што је био већ случај за поједине колокације које је тражио Telenor d.o.o., а ПТТ као закуподавац је сматрао да исте Телеком Србија а.д. не може да да у подзакуп);

- У преговорима са Telenor d.o.o. као и са другим операторима, никада није разматрана виртуелна колокација, јер иста није од интереса за операторе кориснике, што би требало да буде констатовано у предметној анализи тржишта;

- Стандардна понуда за услуге приступа елементима мреже и припадајућим средствима већ дефинише услове коришћења кабловске канализације и постављања каблова, којим је операторима корисницима омогућено полагање цеви малог пречника, при чему су цеви малог пречника у члану 6. Стандардне понуде у дефиницијама, дефинисане као цеви

спољног пречника од 20mm до 40mm. На основу изнетог, не постоје препреке за полагање цеви пречника 20mm у кабловску канализацију Телеком Србија а.д. Такође, чланом 11.2 наведене Стандардне понуде, дефинисано је да оператори корисници имају право да у закупљеном месту кабловске канализације положи каблове и то у цевима специјално намењеним за ту сврху пречника до 40mm (цеви малог пречника) које су смештене у цеви пречника 100mm или 110mm (цеви великог пречника), као и да месечна накнада за закуп места у кабловској канализацији за полагање каблова у цеви пречника до 40mm износи 0,09 ЕУР/м. Самим тим, не само да је омогућено полагање каблова у цеви пречника мањих пречника од 40mm, већ су и дефинисани комерцијални услови за то полагање;

- Телеком Србија а.д. нема могућност да једнострано укине већ одобрени приступ локалној петљи, колокацију или приступ инфраструктури, већ само у случају кад се договори са оператором корисником. У случају да Телеком Србија а.д. намерава да укине одобрени приступ, услед укидања постојеће мреже, замене технологије или слично, а да при томе није постигао договор са корисником, био би дужан да оператора корисника и Агенцију обавести три године унапред о намерама укидања приступа. Ова обавеза Телеком Србија а.д. је непримењива узимајући у обзир пројекат децентрализације мреже који је започет 2013. године и подразумева скраћивање локалне петље, прво у урбанијим срединама, а касније на ширем подручју Републике Србије. Тако да сматра предметни рок од три године, дефинисан у извештају предугачким и да је потребно да се исти скрати на једну годину, јер због брзине развоја електронских комуникационих мрежа више није могући квалитетно планирати на рок од три године.

У поступку одлучивања Агенција је утврдила све одлучне чињенице и околности, размотрила и оценила све примедбе које је оператор Телеком Србија а.д. навео у свом коментару и о истом заузела одговарајући став.

У вези са тврдњама да нису препознати капацитети других оператора, пре свега оператора који поседују кабловско-дистрибутивне мреже, Агенција указује да управо су оператори које наводи Телеком Србија а.д.: „Serbia Broadband – Srpske kablovske mreže“ d.o.o. (у даљем тексту: „SBB“ d.o.o.), Društvo za telekomunikacije ORION TELEKOM d.o.o., Јавно предузеће „Пошта Србије“ и кабловски оператори удружени у Пословно удружење кабловских оператора Србије (ПУКОС), највећи корисници veleprodajних услуга приступа елементима мреже и припадајућим средствима, које су предмет ове анализе, а за које је Телеком Србија а.д. проглашен за оператора са ЗТС. TARGO TELEKOM d.o.o. који је изградио модерну мрежу засновану на оптичким кабловима, се према јавно доступним подацима налази у стечају. Наведени оператори имају неупоредиво мање корисника од Телеком Србија а.д. На основу података из Прегледа тржишта телекомуникација и поштанских услуга у Републици Србији у 2014. години може се видети да је број корисника кабловских дистрибутивних мрежа претходних година у Србији растао веома споро (просечно око 2% годишње у периоду 2010-2013. године), док је у 2014. години забележио пад од око 3.5% у односу на 2013. годину. Насупрот томе, број корисника IPTV услуге коју пружа Телеком Србија а.д., има просечну годишњу стопу раста од 30% у периоду 2010-2014. године, што је посебно важно када се узме у обзир да је IPTV директна конкурентска услуга основној услузи коју пружају кабловски оператори. Све то указује да тржиште не показује трендове које наводи Телеком Србија а.д. у својим коментарима.

Насупрот тврдњама Телеком Србија а.д. да није разматран широкопојасни приступ преко кабловског модема, Агенција сматра да је приступ Интернету путем кабловских дистрибутивних мрежа детаљно је разматран у предметној анализи. У поглављу 3.2.3.

Приступ путем кабловских мрежа разматрана је супституција на страни тражње на малопродајном нивоу и између осталог је наведено да у Републици Србији постоји значајан број корисника услуге широкопојасног приступа Интернету преко кабловског модема и да он износи 27% укупног малопродајног тржишта широкопојасног приступа Интернету. У поглављу 3.3.3. Коришћење фиксних приступних мрежа оператора као супституција за услугу рашчлањеног приступа локалној петљи разматрана је супституција на страни тражње на veleпродајном нивоу и посебно су обрађене кабловске дистрибутивне мреже као потенцијални супститути.

На наводе Телеком Србија а.д. да није аргументована тврдња да широкопојасни приступ путем кабловских мрежа не представља супститут ADSL приступу са аспекта географске распрострањености, Агенција сматра да је поређење кабловских дистрибутивних мрежа преко којих се пружају услуге за око 930.000 корисника и телефонске мреже Телеком Србија а.д. на коју је прикључено око 2.800.000 корисника, најбољи показатељ доступности и распрострањености ових мрежа. У прилог доминантној позицији Телеком Србија а.д. на тржишту иде и чињеница да је целокупна телефонска мрежа у његовом власништву, док, с друге стране, постоји већи број оператора који су власници кабловских дистрибутивних мрежа. Према Прегледу тржишта телекомуникација и поштанских услуга у Републици Србији у 2014. години на тржишту дистрибуције медијских садржаја кабловски дистрибутивни системи су учествовали са 62% и треба нагласити да је приступ преко кабловских дистрибутивних мрежа део малопродајног тржишта дистрибуције медијских садржаја. У анализи је више пута наведено да је велика предност Телеком Србија а.д. у широко распрострањеној приступној мрежи коју је он развијао у дугом периоду и која покрива целу територију Републике Србије. Насупрот томе, кабловске дистрибутивне мреже су првенствено пројектоване за дистрибуцију медијских садржаја од стране различитих привредних субјеката и на различитим географским подручјима су се развијале независно, тако да је од почетка увођења ове услуге на тржишту било много мањих оператора који су самостално развијали своје мреже, што је довело до тога да су кабловске дистрибутивне мреже највећим делом заступљене у густо насељеним урбаним срединама и да су веома хетерогене између себе.

У анализи малопродајног тржишта дистрибуције медијских садржаја управо је наглашена географска расцепканост овог тржишта, па је позиционирање оператора по географским подручјима и економска неисплативост изградње мреже у истом подручју у којем већ постоји мрежа другог оператора, довела до тога да већи оператори, уместо да граде мрежу, шире подручје пружања услуге куповином мањих оператора који због неповољних услова пословања излазе са тржишта. У анализи малопродајног тржишта дистрибуције медијских садржаја такође се наглашава значај рашчлањеног приступа локалној петљи и то би на дужи рок могло да допринесе јачању конкуренције на посматраном тржишту, јер би омогућило појаву нових оператора IPTV услуге.

Имајући у виду наводе који се односе на питање да КДС оператори могу да пружају услуге рашчлањеног приступа и да „SBB“ d.o.o. треба да буде оператор са ЗТС на том тржишту, Агенција указује да је прилагођавање кабловских дистрибутивних мрежа, за услуге еквивалентне рашчлањеном приступу локалној петљи, још увек тешко спровести технолошки и економски. Поред тога, оператори кабловских дистрибутивних мрежа немају широко распрострањену инфраструктуру у обиму који има Телеком Србија а.д., и у великом броју случајева закупају постојећу инфраструктуру од Телеком Србија а.д. или осталих

привредних субјеката који имају одговарајуће капацитете за изнајмљивање инфраструктуре. Број корисника свих кабловских дистрибутивних мрежа је три пута мањи од корисника фиксне мреже Телеком Србија а.д. Несумњиво је „SBB“ d.o.o. највећи оператор кабловске дистрибутивне мреже, са тржишним учешћем од преко 50%, посматрајући укупне приходе тржишта дистрибуције медијских садржаја. Решењем Агенције број: 1-02-3491-568/11-41 од 29.11.2011. године, овај оператор је одређен за оператора са ЗТС на малопродајном тржишту дистрибуције медијских садржаја, међутим на основу података за период обухваћен анализом, то се не може закључити и за тржиште широкопојасног приступа.

Када су у питању наводи Телеком Србија а.д. да се Интернету преко мобилних мрежа може сматрати супститутом ADSL, Агенција констатује да је у Анализи наведено да приступ Интернету преко мобилних мрежа има своје специфичности, као што су пад перформанси у зависности од оптерећења мреже и одсуство пакета са неограниченим протоком, а треба истаћи и неуједначену јачину сигнала, па самим тим и квалитета, као и то да оператори мобилне телефоније још увек раде на ширењу мрежа нове генерације. Оператори мобилне телефоније раде на унапређењу својих мобилних мрежа и повећавању квалитета услуга, чиме постају конкурентнији у односу на широкопојасни приступ преко фиксних мрежа, тако да ће Агенција пратити даљи развој широкопојасног тржишта. Ипак, у периоду на који се односи анализа, не постоје назнаке да су корисници приступ Интернету преко мобилних мрежа сматрали супститутом за приступ преко фиксне мреже.

У вези колокације простора који Телеком Србија а.д. узима у закуп, Агенција сматра да је услуга колокације важна за обављање делатности оператора корисника и прописана је чланом 67. став 3. тачка б) Закона, као саставни део обавеза оператора са ЗТС и требало би да буде извршена на правно могућ начин.

Уважени су наводи Телеком Србија а.д. по питању виртуелне колокације и у Извештају о анализи релевантног тржишта се констатује да до сада у преговорима између оператора није разматрана виртуелна колокација. Међутим, у условима децентрализације мреже, што се и наводи у коментарима Телеком Србија а.д., када се скраћује претплатничка петља а опрема измешта у кабинет, виртуелна колокација може постати веома важна.

У вези са питањем полагања цеви мањих пречника од 40mm, Агенција сматра да би Телеком Србија а.д. у својој Стандардној понуди требало да омогући услугу полагања каблова у цеви пречника мањих од 40mm по ценама нижим у односу на садашњу цену од 0,09 евра.

Делимично су уважени разлози које наводи Телеком Србија а.д., да је рок за обавештење о намерама укидања приступа превише дуг, тако да је тај рок смањен на две године. Оператор корисник велепродајних услуга приступа елементима мреже и припадајућим средствима укључујући и рашчлањени приступ локалној петљи мора да буде унапред обавештен о активностима Телеком Србија а.д., како би могао да се припреми и на одговарајући начин реагује на промене околности коришћења мрежних елемената. Одређивањем обавезе да се не укида већ одобрени приступ, обезбеђује се предвидивост пословања за операторе кориснике који су и иначе у неравноправном положају у односу на оператора са ЗТС. Укидање већ одобреног приступа елементима мреже и припадајућим средствима би оператору кориснику могло да проузрокује штету и повећање трошкова, чиме би се угрозило његово пословање и конкурентност на тржишту.

Надлежност Агенције да одлучује о правима и обавезама оператора и корисника прописана је одредбом члана 8. став 1. тачка 2) Закона.

Одредбом члана 22. Закона регулисано је одлучивање о правима и обавезама оператора и корисника, односно, између осталог, прописано је да Агенција, о правима и обавезама оператора и корисника из овог Закона, одлучује решењем које доноси директор Агенције.

Узимајући у обзир напред наведено, одлучено је као у диспозитиву овог решења.

Ово решење је коначно сагласно члану 22. став 4. Закона.

Упутство о правном средству: Против овог решења може се тужбом покренути управни спор пред Управним судом, у року од 30 дана од дана његовог достављања.

ДИРЕКТОР

др Владица Тинтор

Достављено:

-Предузећу за телекомуникације Телеком Србија а.д.